

Utlåtande 2008:98 RVII (Dnr 325-2107/2007)

Ökat stöd till familjehem

Motion av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) (2007:20)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion (2007:20) av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) anses
besvarad med vad som anges i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) har i en motion (2007:20) till kommunfullmäktige behandlat familjehemmens förutsättningar och förmåga att interagera i relationen med barnets biologiska föräldrar. Enligt motionärerna brister i dag stödet till familjehemsföräldrar för att de ska kunna hantera samarbetet med föräldrar som exempelvis lider av psykisk ohälsa och/eller har missbruksproblem. Motionärerna yrkar att fullmäktige beslutar att staden ska utveckla former för handledning till familjehemsföräldrar utifrån specialkunskap om de biologiska föräldrarnas speciella problematik och behov.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen.

Stadsledningskontoret anför att fr.o.m. 2008 ligger ansvaret för dessa frågor hos socialtjänstnämnden. Detta var en klok åtgärd som ger företrädare för såväl familjehem som stadsdelsnämnder förutsättningar att klara sina åtaganden.

Socialtjänstnämnden anför att ett förslag till utveckling av familjehemsvården i Stockholm, inklusive kostnadsberäkningar kommer inom kort att presenteras för socialtjänstnämnden och föreslår att kommunstyrelsen inväntar det kommande tjänsteutlåtandet.

Bromma stadsdelsnämnd anser att även om stödet och handledningen till familjehemsföräldrarna säkerligen kan utvecklas än mer, är det nämndens uppfattning att våra familjehem idag får ett gott och tillräckligt stöd utifrån de behov som finns.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anför att förslaget att samla olika kompetenser för handledning, både från stadens egna verksamheter och från de organisationer staden samarbetar med, är intressant. Eftersom problematiken i familjehemmen är mångfasetterad är det bra med många olika kompetenser utifrån de skiftande behoven.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det ligger mycket i motionens intention och att det kan finnas anledning att staden som helhet tar ett mer samlat grepp över de utbildningar som idag erbjuds familjehemsföräldrar.

Mina synpunkter

I budget för 2008 specificeras att socialtjänstnämnden får i uppdrag att göra en översyn gällande stadens mål, riktlinjer, insatser, kvalitetssäkring och uppföljning gällande arbetet med barn och ungdomar i behov av vård och stödinsatser. I december 2007 gavs i uppdrag till socialtjänstförvaltningen att genomföra en genomlysning av Stockholms samlade insatser för barn som far illa.

Anledningen till behovet av denna genomlysning är att modern svensk forskning visar på allvarliga brister i socialtjänstens förmåga att arbeta med barn som far illa. Okunskapen är anmärkningsvärt stor när det gäller vilka insatser som leder till önskvärda resultat, vilka insatser som är verkningslösa eller vilka som – i värsta fall – tvärtom försämrar situationen. Tydligast gäller detta barn och ungdomar som placeras i familjehem och på institutioner där det visar sig att många får riktigt svåra problem senare i livet. Psykiska problem, dålig utbildning, arbetslöshet och socialbidragsberoende är bara några av de problem som ”samhällets barn” riskerar att möta i betydligt större omfattning än barn som växer upp i normalt fungerande familjer. Frågan måste ställas om vi överhuvudtaget har en tydlig grund för de beslut som socialtjänsten

tar – vare sig beslutet är att vidta åtgärder, eller tvärtom att inte vidta några åtgärder alls.

I ärendet som nu bereds på socialtjänstförvaltningen kommer frågor om familjehem att beröras och utredas och jag anser därför att något ytterligare arbete i denna fråga inte behövs i väntan på utredningen.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2007:20) av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) om ökat stöd till familjehem

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. samt anför följande:

Att vara familjehem innebär ett stort och komplext ansvar. Det är inte bara barnens behov och situation man ska stödja utan indirekt även föräldrarnas. Att öka stödet och kunskapen kring föräldrarna skulle med all sannolikhet bidra till ökad trygghet för barnen. Konflikter i samband med kontakter med föräldrarna skulle kunna minska.

Psykisk ohälsa och missbruk, som ligger bakom de flesta familjehemsplaceringar, kan ha många orsaker. Att förstå orsakssammanhang och hur man på ett riktigt och därmed vetenskapligt sätt skall tackla dessa problem kräver specialutbildade personer.

Det är därför viktigt att familjehemsföräldrar får kontakt med specialister inom dessa områden redan från början. Det kan vara läkare, annan utbildad sjukvårdspersonal, psykologer eller socionomer med lång erfarenhet och väldokumenterade kunskaper.

Den översyn som nu görs täcker inte behoven i denna del, varför motionen bör bifallas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2007:20) av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) anses besvarad med vad som anges i detta utlåtande.

Stockholm den 14 maj 2008

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulf Kristersson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) behandlar i sin motion familjehemmens förutsättningar och förmåga att interagera i relationen med barnets biologiska föräldrar. Enligt motionärerna brister i dag stödet till familjehemsföräldrar för att de ska kunna hantera samarbetet med föräldrar som exempelvis lider av psykisk ohälsa och/eller har missbruksproblem. Motionärerna yrkar att fullmäktige beslutar att staden ska utveckla former för handledning till familjehemsföräldrar utifrån specialkunskap om de biologiska föräldrarnas speciella problematik och behov.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Det är en grannlaga och många gånger svår uppgift att ta emot ett barn eller ungdom i sitt hem. De familjer som gör det behöver inledningsvis och därefter kontinuerligt ett kvalificerat och omfattande stöd från uppdragsgivarens sida. I Stockholm är det stadsdelsnämnderna som ansvarar för vård i familjehem. Socialtjänstnämnden kan bistå stadsdelsnämnderna med rekrytering, utbildning och handledning av familjehem. Fr.o.m. 2008 väntas dock ansvaret för dessa frågor åligga socialtjänstnämnden. I det förslag till budget för 2008 som kommunstyrelsen beslutat förelägga kommunfullmäktige föreslås förändrade ansvarsförhållanden. Stadsledningskontoret anser detta vara en klok åtgärd som ger företrädare för såväl familjehem som stadsdelsnämnder förutsättningar att klara sina åtaganden.

Stadsledningskontoret instämmer i motionärernas uppfattning att det är viktigt att familjehemmen ges stöd och handledning för att klara av kontakterna och samarbetet med barnens föräldrar, inte minst de föräldrar som har svåra problem såsom psykisk ohälsa och/-eller missbruk. Det grundläggande problemet är, såsom stadsledningskontoret uppfattar det, att alls få tag på familjehem i den utsträckning som krävs. Då är det också viktigt att de familjer som är intresserade får ett fullgott stöd som inkluderar utbildning och handledning. Enligt vad stadsledningskontoret erfar avser socialtjänstnämnden inom kort att behandla ett förslag till utveckling av familjehemsvården i Stockholm. De frågor som berörs i motionen kommer att behandlas i detta samman-

hang. Stadsledningskontoret föreslår att motionen av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp) får anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Flertalet barn som placeras i familjehem har allvarliga problem, många är tonåringar, och det blir svårt för familjehemmet att klara av uppdraget om de inte får utbildning, stöd och handledning när de behöver det. Socialtjänsten måste ge potentiella familjehem grundlig utbildning och kunskap om vad ett uppdrag som familjehem innebär på kort och lång sikt. Vidare måste det vardagliga stödet till verksamma familjehem vara tillförlitligt, och handledning finnas att tillgå för de familjehem som efterfrågar extra stöd.

Socialtjänstförvaltningens stab har undersökt stadens organisation för socialtjänstens arbete med familjehemsvård. Ett förslag till utveckling av familjehemsvården i Stockholm, inklusive kostnadsberäkningar för detta, kommer inom kort att presenteras för socialtjänstnämnden. Socialtjänstförvaltningen föreslår att kommunstyrelsen inväntar det kommande tjänsteutlåtandet.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

Reservation anfördes av Eie Herlitz (mp), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Det är väl känt att familjehemsföräldrar har ett mycket ansvarsfullt och många gånger svårt uppdrag med att i sitt hem ta hand om barn och ungdomar som av olika

skäl inte kan bo med sina biologiska föräldrar. Många familjehem utför beundransvärda insatser i sin omvårdnad om de placerade barnen. Ansvar för att ge familjehemsföräldrarna anpassad handledning, stöd och hjälp åvilar stadsdelsnämndernas familjevård.

Familjevården i Bromma har en nära och regelbunden kontakt med alla aktuella familjehem, där samarbetet med familjehemsföräldrarna oftast präglas av ett ömsesidigt förtroende. En förtroendefull kontakt har stor betydelse både för familjehemmen när de söker stöd och handledning och för att familjevården ska lyckas i sitt uppdrag att ge dem adekvat stöd och hjälp.

Förvaltningens erfarenhet är att Brommas familjehem får ett mycket gott stöd utifrån de olika behov som finns. Familjevårdinspektörerna har god kunskap och erfarenhet av de olika problemområden som kan bli aktuella. Vid behov konsulteras annan expertis med specialistkunskaper. I situationer som nämns i motionen, då föräldrar har specifik problematik med psykisk ohälsa och/eller missbruksproblem finns dels ett uppbyggt samarbete med förvaltningens enheter för missbruk och socialpsykiatri och dels kan ett samarbete med BUP-klinik och/eller vuxenpsykiatri initieras. Av dessa enheter kan familjehemsföräldrarna, liksom familjevårdinspektörerna få specialkunskaper och vid behov stöd med förhållningssätt, som gynnar familjehemsföräldrarnas kontakt med de biologiska föräldrarna.

Familjehemsföräldrarna uppmuntras alltid att delta i de återkommande föredrag och utbildningar som anordnas för dem, av socialtjänstförvaltningen, och där kunskap förmedlas om ämnen och teman som berör familjehemmen. Där finns också en psykolog att tillgå för specifik handledning.

Även om stödet och handledningen till familjehemsföräldrarna säkerligen kan utvecklas än mer, är det förvaltningens uppfattning att familjehemmen idag får ett gott och tillräckligt stöd utifrån de behov som finns. Med utökade resurser till verksamheten, t ex genom centralt placerade handledare, skulle specialistkompetensen kompletteras ytterligare.

Hägersten–Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten–Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Hägersten–Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Motionen beskriver väl de problem som ofta finns för ett familjehem med att kunna och orka tillgodose stora behov hos barnet samtidigt som man ska medverka till kontakt och umgänge med biologiska föräldrar som kan vara psykiskt sjuka, drogmissbrukare eller ha andra problem som påverkar både barnet och familjehemmet. Många av de placerade barnen har en omfattande problematik, inte sällan kombinerat

med någon funktionsnedsättning, och detta gäller då också barnens biologiska föräldrar.

I Stockholms stads riktlinjer för familjevård tas därför frågan om handledning och utbildning till familjehem upp under särskilda avsnitt där det betonas att alla familjehem, även släktinghem, har rätt till dessa former av stöd i sitt uppdrag.

Innan ett barn placeras i ett familjehem bör familjehemsföräldrarna ha deltagit i någon form av introduktionsutbildning och de ska sedan erbjudas kontinuerlig vidareutbildning kring olika teman. Utbildningen ska betraktas som obligatorisk och stadsdelsförvaltningarna har skyldighet att aktivt stimulera familjehemmen att delta i den. Stadens egna familjehem erbjuds utbildning genom stadens familjehemskonsulter. De familjehem som köps av privata företag, s.k. konsulentstödda hem, får både utbildning och annat stöd genom de företag som de anlitas av.

Familjehemmen har också rätt till regelbundet stöd i sitt uppdrag genom socialtjänsten. Med stödet avses fortlöpande kontakt och samtal med familjehemmet, medan handledning avser den särskilda form av samtal som familjehemsföräldrarna kan ha av att diskutera och bearbeta egna känslor och upplevelser som har med deras uppdrag att göra.

Stödet och handledningen ska anpassas efter uppdragets svårighetsgrad och familjehemmets kompetens och erfarenhet av liknande uppdrag.” Även handledningen betraktas som obligatorisk, bland annat eftersom det är vid handledningstillfällena som socialtjänsten kan försäkra sig om att vården följer uppgjord plan och att familjehemets kompetens motsvarar uppdragets art.

Ofta är det familjehemsinspektören som ansvarar för både stöd och handledning, men uppgiften kan också överlåtas till en utomstående konsult. Ibland kan specialhandledning genom till exempel barn- och ungdomspsykiatri vara nödvändig på grund av att barnet eller dess föräldrar har särskilt komplicerade problem som påverkar vården.

Förvaltningen kan konstatera att regelverket kring stödet till familjehemmen är tillräckligt. Det som dock i praktiken inte alltid fungerar är att motivera familjehemmen till att ta emot utbildning och stöd. Detta gäller inte minst de som släktinghemmen där barnets biologiska far-/morföräldrar, mormor/farbror etc tillika är dess familjehem. Dessa släktingar har ofta haft barnet mer eller mindre boende hos sig sedan barnet var mycket litet, och har ibland svårt att själva se behovet av framförallt utbildning. Även vad gäller kontinuerligt stöd kan man vara mer benägen att vilja klara av problemen på egen hand. Detta är extra bekymmersamt eftersom dessa familjehemsföräldrar förutom den sedvanliga problematiken också har en lojalitetsproblematik visavi barnets biologiska föräldrar/sin släkting.

Vad gäller ”vanliga” familjehem kan ju krav ställas på att de genomgår utbildning innan de anlitas som familjehem. Denna kravmöjlighet finns inte riktigt i praktiken för släktinghemmen. Här krävs ett omfattande motivationsarbete, och detta kan säkerligen utvecklas för att bli ännu bättre.

Motionärens förslag att samla olika kompetenser för handledning, både från stadens egna verksamheter och från de organisationer man samarbetar med, är intressant.

Eftersom problematiken i familjehemmen är mångfasetterad är det bra med många olika kompetenser utifrån de skiftande behoven.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2007 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning anser att det ligger mycket i motionens intention och att det kan finnas anledning att staden som helhet tar ett mer samlat grepp över de utbildningar som idag erbjuds familjehemsföräldrar.

Stadsdelsförvaltningens arbete med att rekrytera familjehem görs till största delen i samarbete med socialtjänstförvaltningen, som utbildar samtliga familjehemsföräldrar i PRIDE, (Parents Resources for Information, Development and Education). Därutöver erbjuder socialtjänstförvaltningen regelbundet olika utbildningar till familjehemmen i syfte att bl.a. möta och ta tillvara de biologiska föräldrarnas förmåga på bästa sätt.

Innan ett familjehem godkänns har stadsdelsförvaltningen gjort en utredning grundad på djupintervjuer med familjehemsföräldrarna. Intervjun är mycket strukturerad och bygger på en viss metod, den s.k. Kälvestensmetoden, som är etablerad i staden. Utifrån utredningen görs vidare en bedömning av familjehemmets lämplighet i förhållande till det tänkta barnets eller den unges möjligheter och behov.

Med barnets bästa i fokus strävar alltid förvaltningen efter att skapa ett nära samarbete mellan de biologiska föräldrarna, familjehemmet och socialtjänsten för att gemensamt komma överens om ansvarsfördelningen. Detta sker med regelbunden uppföljning och utvärdering. Familjehemmen besöks två gånger varje år. Familjehemmen får dessutom regelbunden handledning av förvaltningens familjevårdsinspektörer, både när det gäller de placerade barnen och i kontakten med de biologiska föräldrarna. I de fall familjehemmet har extra stora behov av handledning köps sådana insatser externt.

Stadsdelsförvaltningen anser att de familjehem som förvaltningen idag arbetar tillsammans med fungerar väl, men menar att det i staden bör tas ett mer samlat grepp kring utbildning, handledning och rekrytering av familjehemsföräldrar. Exempelvis skulle socialtjänstförvaltningen kunna få i uppdrag att tillsammans med stadsdelsförvaltningarna se över och sammanställa utbudet av utbildningar som idag riktar sig till och erbjuds familjehemsföräldrar. I detta utbud bör även ingå olika former av handledning. I sammanhanget vore det även en styrka om socialtjänstförvaltningen utreder möjligheten att för staden ta fram några grundläggande kriterier som familjehemsföräldrarna ska uppfylla innan rekrytering görs.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) enligt följande

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att bifalla motionen.
2. Därutöver anføres följande.

Att stödet till fosterhemsfamiljer behöver öka och utvecklas borde det inte råda några tvivel om. Vi har återkommande fått larmrapporter om barn som får illa, mår dåligt och som även får ett speciellt bemötande i skolan och dess miljö. Samtidigt kan det handla om att biologiska föräldrarna inte förstår eller accepterar att barnen är i ett annat hem.

Att vara fosterhemsfamilj innebär ett stort och komplext ansvar. Det är inte bara barnens behov och situation man ska stödja utan indirekt även föräldrarnas. Att öka stödet och kunskapen kring föräldrarna torde även bidra till en ökad trygghet för barnen. Konflikter i samband med kontakter med föräldrarna skulle kunna minska.

Vi har sett att stadsdelarna varken kan eller klarar att till fullo leva upp till det stöd som krävs. Utvecklingen av stödet i dessa situationer får inte vara statiskt utan måste ta utrymme i en levande och kontinuerlig diskussion. Vi kan därför inte se något hinder för att motionen behandlas positivt även före processen av nya dokument.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Eie Herlitz (mp), enligt följande

Nämnden borde ha bifallit motionen och anfört följande:

Psykisk ohälsa kan ha många orsaker. Likaså missbruk. Att förstå orsakssammanhang och hur man på ett riktigt och därmed vetenskapligt sätt skall tackla dessa problem kräver specialutbildade personer som sedan länge haft att göra med dessa sjukdomskategorier.

Det är därför viktigt att fosterhemsföräldrar får kontakt med specialister inom dessa områden redan från början. Det kan vara såväl läkare som annan utbildad sjukvårdspersonal med lång erfarenhet och väldokumenterade kunskaper.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2007:20

2007:20

**Motion av Eivor Karlsson och Stefan Nilsson (båda mp)
om ökat stöd till familjehem**

Dnr 325-2107/2007

Det finns många barn i Stockholm som under en tid behöver få bo i familjehem. Anledningen till de flesta placeringar är att föräldrarna brister på något sätt i sin omvårdnad.

Familjehemsplacering är en åtgärd som används när alla andra försök att stötta familjen inte har fungerat tillfredställande. Barnen är ofta mycket sköra när de kommer till familjehem och det krävs mycket för att den nya familjen att kunna hantera situationen på ett bra sätt. Familjehemmet ska klara av att ta hänsyn till det nya barnets behov och samtidigt i de flesta fall se till att kontakten till barnets biologiska familj kan upprätthållas. Det är vanligt att barnen älskar sina biologiska föräldrar hur stora brister det än funnits i omvårdnaden. Barnets behov ska naturligtvis alltid vara i centrum.

Banden mellan barnen och dess biologiska föräldrar är ofta starka och det är viktigt att det görs många insatser för att relationen mellan dem ska fungera. Föräldrarna känner sig ofta oerhört kränkta när barnen tas ifrån dem och detta kan leda till problem i relationen mellan biologiska föräldrar, syskon och fosterhemsföräldrar. Ofta är orsaken till att barn placeras i familjehem att föräldern lider av psykisk ohälsa och/eller har missbruksproblem. Idag finns brist på stöd till fosterhemsföräldrar för att kunna hantera samarbete med föräldrar med dessa typer av problem.

I staden och i många av de organisationer som staden samarbetar med finns en stor kunskap i att möta vuxna med olika typer av problem. Den kunskapen bör tas tillvara vid familjehemsplaceringar, så att fosterhemsföräldrarna kan få handledning i hur de ska hantera relationen till barnets biologiska föräldrar.

Mot denna bakgrund yrkar vi

att fullmäktige beslutar att staden ska utveckla former för handledning till fosterhemsföräldrar utifrån specialkunskap om de biologiska föräldrarnas speciella problematik och behov.

Stockholm den 21 maj 2007

Eivor Karlsson

Stefan Nilsson